

Nr 76.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till statens försöksgårdar för budgetåret 1950/51, m. m.; given Drottningholms slott den 27 januari 1950.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

G. E. Sträng.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås, att för bestridande av nettoutgifterna vid statens försöksgårdar under budgetåret 1950/51 skall anvisas ett förslagsanslag av 156 800 kronor. Vidare förordas, att såsom ett första led i en upprustning av de nuvarande försöksgårdarna medel skola anslås till utförande av vissa arbeten å Ugerups och Öjebyns försöksgårdar samt för inköp av ytterligare mark till Offers försöksgård. För inlösen av vissa skulder, som belasta Wiads försöksgård, begäres ett belopp av 220 000 kronor. Slutligen föreslås, att ett anslag å 40 000 kronor skall anvisas för utförande av underhållsarbeten å vissa lantbruksakademien tillhöriga byggnader vid Experimentalfältet, vilka disponeras av statens jordbruksförsök.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Drottningholms slott den 27 januari 1950.

N ä r v a r a n d e : -

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, WEIJNE, ANDERSSON, LINGMAN.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sträng, frågor angående anslag till statens försöksgårdar för budgetåret 1950/51, m. m. samt anför därvid följande.

Inledning.

Medel till nettoutgifterna för statens försöksgårdar ha hittills anvisats under lantbrukshögskolans omkostnadsanslag. Vid behandlingen av nämnda anslag i årets statsverksproposition (IX. H. T. p. 19) biträdde jag en framställning av styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök om att medel till försöksgårdarnas nettoutgifter från och med budgetåret 1950/51 skulle anvisas under ett särskilt förslagsanslag, benämnt Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Statens försöksgårdar. Vad angår medelsbehovet för nästa budgetår under sistnämnda anslag erinrade jag (IX. H. T. p. 27) om att Kungl. Maj:t den 11 februari 1949 uppdragit åt styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök att utreda frågan om den fortsatta utbyggnaden av försöksgårdsverksamheten. Då förslag i ämnet väntades inkomma inom den närmaste tiden uttalade jag, att anslaget i riksstatsförslaget för nästa budgetår borde upptagas med endast beräknat belopp. Med utgångspunkt från de verkliga nettoutgifterna för försöksgårdarna under budgetåret 1948/49 förordade jag därvid, att detta belopp skulle bestämmas till 126 000 kronor. I enlighet med min hemställdan föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Statens försöksgårdar för budgetåret 1950/51 beräkna ett förslagsanslag av 126 000 kronor.

Jag torde nu få återkomma till denna anslagsfråga.

Högskolestyrelsen har i anledning av det utredningsuppdrag, som den erhållit genom Kungl. Maj:ts förenämnda beslut den 11 februari 1949, uppdragit åt en kommitté inom styrelsen att verkställa utredningen. Kommittén, som antagit namnet 1949 års försöksgårdskommitté, har bestått av

överinspektören för försöksväsendet Y. Gustafsson, ordförande, rektorn Å. Hovgard, lantbrukaren G. Brofalk, professorn G. Nilsson-Leissner och ledamoten av riksdagens första kammare, hemmansägaren Jon N. Jonsson. Den 20 december 1949 har kommittén till högskolestyrelsen avgivit betänkande med förslag rörande fortsatt utbyggnad av försöksgårdsverksamheten. Styrelsen har med yttrande den 17 januari 1950 överlämnat betänkandet till Kungl. Maj:t.

I betänkandet framlägger kommittén ett program för upprustning av de nu befintliga gårdarnas byggnader och fasta anläggningar. Kommittén föreslår vidare, att en utvidgad husdjursförsöksverksamhet skall komma till stånd vid vissa av gårdarna. Vid sidan av de statliga försöksgårdarna böra enligt kommitténs åsikt inrättas gårdar, vilka skola drivas av hushållningssällskapen och huvudsakligen tjäna demonstrations- och upplysningssyften. Denna fråga anses böra närmare utredas. Slutligen framlägges ett program för utbyggnad av det statliga försöksgårdssystemet. Programmet innebär att förutom en försöksgård vid Bogesund med särskilda uppgifter åtta nya statliga försöksgårdar skola inrättas. Enligt kommitténs förslag bör dock denna utbyggnad icke genomföras förrän de nuvarande gårdarna upprustats.

Vid behandlingen i årets statsverksproposition av frågan om anslag till den fasta och den lokala försöksverksamheten anförde jag, att åtskilliga beröringspunkter funnos mellan denna verksamhet och den, som bedrivs vid de statliga försöksgårdarna. Jag uttalade vidare att detta samband enligt min mening motiverade att, sedan förslaget rörande utbyggnaden av sagda gårdar framlagts, även organisationen av den fasta och den lokala försöksverksamheten skulle överses samt att jag hade för avsikt att hos Kungl. Maj:t hemställa om bemyndigande att tillkalla särskilda sakkunniga för detta ändamål.

Med hänsyn till nu anförda förhållanden är jag icke för närvarande beredd att taga ställning till kommitténs förslag om en utvidgning av den statliga försöksgårdsverksamheten. Däremot torde — med de undantag som jag i det följande kommer att beröra — behovet av de nuvarande försöksgårdarna icke kunna ifrågasättas. Jag anser därför hinder ej möta, att kommitténs förslag nu upptages till behandling, såvitt det gäller upprustning av de nu befintliga försöksgårdarnas byggnader och fasta anläggningar.

I förevarande sammanhang torde jag även få anmäla framställningar av styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök om inköp av vissa fastigheter för sammanläggning med Offers försöksgård, om medel till inlösen av vissa skulder, som åvila Wiads försöksgård, samt angående anslag till underhållsarbeten å vissa byggnader vid Experimentalfältet.

Anslaget till statens försöksgårdar.

För innevarande budgetår ha under omkostnadsanslaget till lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök anvisats 89 100 kronor för att täcka försöksgårdarnas nettoutgifter. Å andra sidan har under anslaget beräknats en nettoinkomst av 10 000 kronor från Wiads försöksgård, vilken övertagits av lantbrukshögskolan från och med den 1 januari 1950.

I samband med fastställandet av omkostnadsstat för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök har Kungl. Maj:tt fastställt specialstater för de olika försöksgårdarna. I dessa stater ha upptagits två maximerade utgiftsposter, nämligen kostnader för försöksverksamheten och kostnader för investeringar. Vidare ha upptagits en förslagsvis betecknad post till kostnader för jordbruksdriften samt en post för särskilda uppbördsmedel (inkomster). Beträffande posten kostnader för jordbruksdriften har föreskrivits, att av densamma ej må utan Kungl. Maj:ts medgivande användas högre belopp än som motsvarar de genom verksamheten vid försöksgården inflytande inkomsterna efter avdrag eller med tillägg av visst belopp. Anslagsposten må dock icke i något fall överskridas utan Kungl. Maj:ts medgivande.

Från och med budgetåret 1944/45 ha de fastställda staterna icke kunnat hållas vid flertalet försöksgårdar. De verkliga nettoutgifterna ha sålunda under budgetåren 1944/45—1948/49 uppgått till sammanlagt 673 500 kronor, medan nettoutgifterna i staterna för dessa budgetår beräknats till allena 232 400 kronor. De beräknade respektive de faktiska nettoutgifterna under ett vart av nämnda budgetår ha uppgått till följande belopp.

	Beräknat belopp	Redovisat belopp
Budgetåret 1944/45	26 200	91 200
» 1945/46	32 200	126 500
» 1946/47	62 200	165 300
» 1947/48	47 200	163 900
» 1948/49	64 600	126 600

I sin framställning om anslag för budgetåret 1950/51 (skr. ²¹/₈ 1949) hemställer styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök, att till statens försöksgårdar skall för budgetåret 1950/51 anvisas ett förslagsanslag av 231 300 kronor. Av detta belopp avses 181 300 kronor för de normala nettoutgifterna, d. v. s. skillnaden mellan de utgifter och de inkomster, som med någorlunda säkerhet kunna beräknas i förväg. Återstående belopp, 50 000 kronor, begäres för att täcka oförutsedda utgiftsökningar rörande jordbruksdriften såsom höjda arbetslöner, prisstegringar på förbrukningsartiklar m. m. Högskolestyrelsen föreslår, att specialstaterna för försöksgårdarna i fortsättningen skola fastställas av styrelsen. Vid bifall härtill avser styrelsen att efter hörande av försöksgårdsföreståndarna i juni månad för varje försöksgård fastställa en preliminär normalstat för följande budgetår. En definitiv stat skulle sedan fastställas i januari månad, då skörderesultaten föreligga. Enligt styrelsens mening böra försöks-

gårdsföreståndarna äga använda ökade inkomster av jordbruksdriften till investeringar, om nettoutgifterna hållas inom den fastställda normalstatens ram.

Förslaget är grundat på en utredning, som företagits av en inom styrelsen utsedd kommitté i syfte att uppnå ett förenklat anslagstekniskt förfarande. Till motivering för förslaget anföres i huvudsak följande.

Från och med budgetåret 1943/44 ha de för försöksgårdarna fastställda staterna icke kunnat hållas vid flertalet gårdar. Detta har föranlett ett flertal framställningar om anslagsöverskridande. Även i de fall, då nettoutgifterna kunnat hållas, har ofta överskridande måst begäras, eftersom ökade inkomster icke utan Kungl. Maj:ts medgivande få användas för att täcka ökade utgifter. Anledningen till att staterna icke kunnat hållas är att försöksgårdsföreståndarnas och styrelsens beräkningar över inkomster och utgifter vid försöksgårdarna, vilka beräkningar ligga till grund för staterna, verkställas omkring ett år före budgetårets ingång och därmed två år före budgetårets utgång. Så långt i förväg kan en säker uppskattning av inkomster och utgifter icke göras. Under de gångna åren ha utgifterna för omkostnader och löner stegrats år från år. Skördeutfall och priser för produkter ha ännu mindre kunnat beräknas i förväg.

Den omständigheten att staten icke har försäkringar kan vidare medföra svårigheter att följa staterna. Kreatur och hästar kunna förolyckas, dyrbara maskiner förstöras o. s. v. I sådana fall kan visserligen överskridande av specialstaten begäras. Behandlingen av ett dylikt ärende kan dock beräknas taga minst två månader. Dröjsmålet medför givetvis svårigheter för försöksgårdarna. Nuvarande utformning av specialstaterna medför även att föreståndarna först sedan tröskningen avslutats kunna någorlunda säkert beräkna de belopp, som gården har att röra sig med. Det hittills tillämpade systemet för anslagsanvisningen medför slutligen mycket stora svårigheter för försöksgårdsföreståndarna, när deras tid till förfång för försöksverksamheten i hög grad tages i anspråk av frågor rörande gårdens ekonomi, bokföring och försäljning av gårdens produkter.

I förhållande till det belopp, som för innevarande budgetår anvisats till försöksgårdarna, innebär den summa, som högskolestyrelsen begärt för försöksgårdarnas normala nettoutgifter under nästa budgetår, en höjning med 92 200 kronor. Därvid beräknas utgifterna öka med 104 500 kronor samt inkomsterna med 12 300 kronor. Av utgiftsökningen hänföra sig 9 300 kronor till kostnader för försöksverksamheten, 35 200 kronor till kostnader för investeringar och 60 000 kronor till kostnader för jordbruksdriften.

I remissutlåtande den 17 oktober 1949 avstyrker *statskontoret* högskolestyrelsens förslag rörande ändring av medelsanvisningen till försöksgårdarna. Enligt ämbetsverkets åsikt bör en så genomgripande och till sina konsekvenser svåröverskådlig förändring föregås av en mera ingående utredning än den, som styrelsen framlagt. Statskontoret anför, att den av styrelsen upptagna frågan liksom för övrigt spörsmålet om försöksgårdarnas ekonomi över huvud taget utan tvivel bör ägnas närmare uppmärksamhet. De senare årens överskridanden av de fastställda staterna ha varit betydande. De av styrelsen föreslagna åtgärderna kunna icke sägas vara ägnade att på ett ur statsfinansiella synpunkter godtagbart sätt råda bot på detta missförhållande.

Upprustning av försöksgårdarnas byggnader och fasta anläggningar.

Försöksgårdskommittén framlägger i sitt betänkande detaljförslag till de nuvarande försöksgårdarnas upprustning beträffande byggnader och andra fasta anläggningar. Kommittén framhåller, att vid de flesta gårdarna därjämte behövs en ökad och förbättrad inventarieutrustning. Kommittén anser, att detta behov bör överses och att översynen bör resultera i en plan för inventarieanskaffning under de närmaste åren. Kostnaderna för att genomföra det program, som kommittén lagt fram beträffande upprustningen av byggnader och andra fasta anläggningar, uppskattas till i runt tal 800 000 kronor. För de olika försöksgårdarnas del innebär förslaget i huvudsak följande.

Ugerups försöksgård. Kommittén föreslår, att två silotorn av betong skola uppföras för ensilering av sötlupiner m. m. Till stöd härför framhålls, bland annat, att lupinodlingen på sandjordarna i Kristianstads län fått en allt större betydelse. Den utgör nämligen ett betydelsefullt led i kampen mot jordförstöringen genom att lupinernas kraftiga rotsystem förbättrar jordarnas humusbalans. För att underlätta arbetet i ladugården förordas att i anslutning till den nya foderavdelningen en foderbana med fodervagn samt en mekanisk utgödslingsanordning skola anläggas. Kostnaderna för dessa förbättringar jämte några mindre reparationer beräknas till 20 100 kronor.

Vidare föreslås, att några stora öppna avlopps diken, vilka äro dyra i underhåll, skola igenläggas med rör. De höga underhållskostnaderna föransledas av de i trakten mycket vanliga sandstormarna. Om dikena igenläggas skulle en betydande brukningsbåtnad och även någon alstringsbåtnad vinnas. Ett av dikena omöjliggör nämligen för närvarande en konsekvent genomförd odling i band. En dylik odling innebär, att skiftena läggas vinkelrätt mot den förhärskande vindriktningen och besås med t. ex. omväxlande höstsådda och vårsådda växtslag. Härigenom elimineras risken för jordflykt. Kostnaderna för företaget uppskattas till 20 000 kronor. Av detta belopp beräknas emellertid angränsande fastigheter komma att få bidraga med 4 000 kronor.

Flahults försöksgård. Kommittén finner gårdens nuvarande maskin- och redskapsutrymmen bristfälliga och otillräckliga. Den förordar därför, att ett nytt vagns- och redskapslider skall uppföras. Vidare föreslås att ett uthus, som hör till föreståndarbostaden, skall ersättas med ett nytt. Kostnaderna för dessa byggnadsarbeten beräknas till sammanlagt 20 500 kronor. Därjämte anser kommittén, att ett belopp av 29 800 kronor bör ställas till förfogande för att förbättra tillfartsvägen från Smålands Taberg. Denna väg, vilken tages i anspråk för den dagliga mjölktransporten, förklaras nämligen vara svårframkomlig, särskilt vintertid. Slutligen förordas, att till viss nydränering m. m. skola anvisas 4 000 kronor. Det sammanlagda investee-

ringsbehovet vid gården uppgår sålunda enligt kommitténs förslag till (20 500 + 29 800 + 4 000 =) 54 300 kronor.

Lanna försöksgård. Kommittén anför, att byggnaderna vid denna försöksgård till största delen äro 20 år gamla och att de ha avsevärt lägre standard än byggnader, som uppförts under senare år. Särskilt beträffande bostäderna komma ganska omfattande reparationer att bli nödvändiga redan under de närmaste åren. Kommittén anser dock att det icke för närvarande föreligger något direkt byggnadsbehov vid gården.

Offers försöksgård. En lagerkällare för rotfrukter och potatis samt ett s. k. stolpskjul för torkning av mindre höpartier föreslås skola uppföras. Kostnaderna beräknas till sammanlagt 8 000 kronor. Vidare förordas att 39 000 kronor skola anvisas för inköp av mera jord till gården. En närmare redogörelse för denna fråga lämnas i det följande.

Gisselås försöksgård. Försöksgårdskommittén har fullföljt det utredningsarbete rörande lämpligheten av och förutsättningarna för att bibehålla Gisselås såsom försöksgård, som påbörjats av en av högskolestyrelsen för ändamålet särskilt tillsatt kommitté. Härvid har den stannat för att föreslå, att Gisselås skall bibehållas såsom försöksgård. En ledamot, *lantbrukaren G. Brofalk*, är dock skiljaktig och anser att försöksgården bör nedläggas.

Kommittén framhåller, att en ganska omfattande upprustning erfordras, om verksamheten vid försöksgården skall bibehållas i nuvarande omfattning. Investeringsbehovet uppskattas till 188 000 kronor. Av detta belopp avses 35 000 kronor för avdikning och detaljavvatning, 66 000 kronor för inköp av byggnader, jord och skog samt 87 000 kronor för upprustning av byggnader.

Öjebyns försöksgård. Kommittén erinrar om att det redan innan gården övertogs av staten år 1945 var uppenbart, att avsevärda investeringar erfordrades för att sätta gården i stånd. Husdjursförsöksverksamheten, som ursprungligen avsetts få en betydande omfattning vid gården och som motiverat dess tillkomst, har på grund av bristfälliga ekonomibyggnader kunnat bedrivas endast i mycket blygsam omfattning. Byggnaderna äro omoderna och tungarbetade och inverka därför menligt på gårdens ekonomi. Kommittén finner det uppenbart att frågan om nya ekonomibyggnader snarast bör lösas. Den föreslår att delar av den äldre ekonomibyggnaden skola repareras och att en låghusladugård för 70 mjölkkor skall nybyggas. Enligt ett förslag, som kommittén låtit utarbета, uppgå kostnaderna härför till 233 100 kronor. På grundval av detta förslag har styrelsen för lantbruks-högskolan i sina anslagsäskanden för nästa budgetår hemställt, att ett anslag å nämnda belopp skall anvisas för ändamålet. Kommittén föreslår vidare, att en byggnad, rymmande dels maskinparken, dels lagerhus för rotfrukter skall uppföras. Byggnaden har kostnadsberäknats till 34 800 kronor. För renovering av häststallet, vilket skulle tagas i anspråk som försökslada, upptagas 15 700 kronor. Slutligen föreslås, att för uppförande av bostäder för två assistenter, för en befallningsman, samt för två arbetare skola beräknas respektive 80 000, 35 000 och 59 000 kronor. Kommittén

framhåller härvid, att gården endast har två arbetarbostäder. Av dessa består en blott av ett rum och kök. Det sammanlagda investeringsbehovet vid gården enligt kommitténs förslag uppgår sålunda till (233 100 + 34 800 + 15 700 + 80 000 + 35 000 + 59 000 =) 457 600 kronor.

Brännbergs försöksgård. Försöksgårdskommittén framhåller, att arronderingen vid Brännberg för närvarande är ganska ogynnsam. Den odlade arealen är samlad i två långsmala ägofigurer i ungefär rät vinkel mot varandra. Området mellan dessa ägofigurer, vilket år 1932 förvärvats till försöksgården, har ännu icke blivit odlat. Detta bör emellertid ske. Kommittén föreslår, att i första hand 10 000 kronor skola anvisas för att möjliggöra nyodling av omkring 5 hektar av nyssnämnda område. Vidare behöva omkring 3,5 hektar av åkerarealen omdikas. Kostnaden härför uppskattas till 3 000 kronor. Slutligen föreslås att 7 900 kronor skola beräknas för förbättring av infartsvägen och planering kring vissa byggnader. Investeringsbehovet för gården uppgår sålunda enligt kommitténs förslag till (10 000 + 3 000 + 7 900 =) 20 900 kronor.

I sitt yttrande över kommitténs betänkande understryker *styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök* vikten av att den upprustning av de nuvarande försöksgårdarna, som kommittén föreslagit, skall komma till stånd såsom ett första stadium i försöksgårdssystemets utbyggnad. Styrelsen framhåller att, utöver vad kommittén föreslagit, viss nyodling bör ske vid Öjebyns försöksgård i samband med att vissa betesförsök förläggas dit. Dessa försök bekostas av medel, som anvisats för betesförsöksverksamheten i Norrland. Den erforderliga nyodlingsarealen uppskattas till omkring 3,5 hektar och kostnaden för nyodlingen till 7 000 kronor. Styrelsen föreslår, att detta belopp skall tilläggas den summa, som kommittén beräknat för upprustning av Öjebyns försöksgård.

Ledamoten av styrelsen, lantbrukaren G. Brofalk, har reserverat sig mot styrelsens beslut att förorda bibehållande av Gisselås försöksgård.

Framställningen om inköp av ytterligare jord till Offers försöksgård.

Styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök (skr. ⁹/₁₂ 1949) hemställer, att ett investeringsanslag av 39 000 kronor skall anvisas för inköp av fastigheterna Subbersta 2² och Klippen 1¹ i Boteå socken i Västernorrlands län. Fastigheterna, som gränsa till Offers försöksgård, avses skola sammanläggas med denna. Av styrelsens skrivelse inhämtas bland annat följande.

De till inköp föreslagna fastigheterna omfatta cirka 7,5 hektar åker och äng samt cirka 62 hektar skogsmark. Ägaren har erbjudit styrelsen för lantbrukshögskolan att köpa dem för 36 000 kronor. Anbudet gäller till och med den 1 juli 1950. Fastigheterna besvärar av ett skogs- och betes-

servitut. Enligt en uppskattning, som företagits av forstmästaren T. Jons-son, har fastigheternas skog, efter avdrag av den belastning som servitutet utgör, ett värde av omkring 32 000 kronor. Föreståndaren för försöksgården har värderat åkerjorden till 14 000 kr.

Beträffande försöksgårdens behov av tillskottsjord framhålles bland annat, att gårdens åkerareal är väl knapp för att den skall kunna rationellt brukas med maskiner. För vissa försök, främst sådana som sammanhånga med växtföljden, behöves vidare jord, som är i något lägre kultur än gårdens nuvarande jord och som därför är mera representativ för jordbruket i mellersta Norrland. Kreatursbesättningen kan utökas utan att drifts- och skötselkostnaderna behöva stiga nämnvärt. Därest försöksgården får mer skogsmark, kunna fast anställda arbetare samt dragare utnyttjas bättre, särskilt vintertid.

Högskolestyrelsen anser det begärda priset, 36 000 kronor, godtagbart. Utöver detta belopp beräknar styrelsen att 3 000 kronor erfordras för att bestrida vissa kostnader i samband med köpet.

Försöksgårdskommittén tillstyrker inköpet.

Inlösen av skulder, som belasta Wiads försöksgård.

Enligt beslut vid 1949 års riksdag (prop. nr 41; r. skr. nr 347) har den forskning, som bedrivits vid Institutet för husdjursförädling vid Wiad, från och med den 1 januari 1950 inordnats under lantbrukshögskolan såsom en självständigt arbetande avdelning av dess institution för avels- och raslära. Egendomen Wiad har lagts under förvaltning av styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök som en försöksgård.

Med stöd av riksdagens bemyndigande har Kungl. Maj:t den 29 december 1949 fastställt ett avtal om statens övertagande av institutets tillgångar, vilket träffats mellan styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök samt styrelsen för institutet. Enligt avtalet har institutet förbundit sig att den 1 januari 1950 med full äganderätt och utan vederlag till staten överlämna institutets samtliga tillgångar, såsom egendomen Wiad med institutionen, levande och döda inventarier samt allt vad därtill hör. Staten skall därvid övertaga betalningsansvaret för institutets fasta skulder. Dessa uppgå per den 31 december 1949 till 244 486 kronor 83 öre. Av detta belopp utgöras 24 509 kronor 97 öre av en inteckningsskuld till institutets pensionsfond. Fonden har dessutom omkring 20 000 kronor inestående å bankräkning.

Pensionsfonden har upplagts huvudsakligen för att möjliggöra tjänstepensionering av avdelningsföreståndaren vid institutet, fil. dr C. A. Hallqvist. Denne har blivit övertalig vid den nya organisationen av institutets verksamhet. På sätt förutsatts i propositionen nr 41 till 1949 års riksdag har riksdagen medgivit (prop. nr 142/49, p. 8; r. skr. nr 178), att Hallqvist må från och med den 1 januari 1950 under sin återstående livstid

uppbära en årlig pension från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. I propositionen nr 41 förordades vidare, att återstående avgifter för en för Hallqvist i Sveriges privatanställdas pensionskassa (SPP) tecknad familjepensionsförsäkring skulle gäldas i form av ett engångsbelopp ur institutets pensionsfond. Återstoden av fonden skulle överföras till statsverket. Riksdagen har icke framställt någon erinran häremot.

Under framhållande att statens domäner bruka vara gravationsfria hemställer *styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök* (skr. ²⁵/₁ 1950), att för inlösen av de skulder, som belasta Wiads försöksgård, skall å tilläggsstat för innevarande budgetår anvisas ett reservationsanslag av 244 500 kronor.

Anslag till underhållsarbeten å vissa byggnader vid Experimentalältet.

Enligt avtal mellan styrelsen för lantbrukshögskolan, å ena, samt lantbruksakademien, å andra sidan, disponerar lantbrukshögskolan för statens jordbruksförsöks räkning sedan den 1 januari 1939 vissa akademien tillhöriga byggnader vid Experimentalältet. Byggnaderna utgöras av en ladugård med vagnslider, en byggnad, som förut inrymt ett gasverk, och ett ishus. Byggnaderna ha tidigare från och med år 1907 varit upplåtna åt centralanstalten för försöksväsendet på jordbrukets område. Upplåtelsen åt lantbrukshögskolan är hyresfri men det åligger högskolan att ombesörja och bekosta tillfredsställande underhåll av byggnaderna.

I anledning av statens jordbruksförsöks förestående avflyttning från Experimentalältet ha representanter för statens lantbruksförsök samt lantbruksakademien med biträde av särskilda sakkunniga besiktigat byggnaderna. Vid besiktningen ha konstaterats vissa brister i byggnadsunderhållet. De underhållsarbeten, som ansetts erforderliga, ha kostnadsberäknats till 40 000 kronor. Under åberopande härav har lantbruksakademien hemställt hos styrelsen för lantbrukshögskolan, att styrelsen måtte vidtaga åtgärder för att de erforderliga underhållsarbetena skola bli utförda.

Med överlämnande av akademiens framställning ävensom av protokoll över besiktningsförrättningen m. m. hemställer *styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök* (skr. ⁹/₁₃ 1949), att Kungl. Maj:t måtte bevilja lantbruksakademien bidrag med skäligt belopp till förenämnda underhållsarbeten. Beträffande dessa arbeten inhämtas av handlingarna i ärendet bland annat följande.

De kostsammaste av de reparationsarbeten, som ansetts böra vidtagas, äro ny takbetäckning å samt förstärkning av takkonstruktionerna å ladugårdsbyggnaden och vagnslidret. Genom att tegel pålagts spåntaket å ladugårdsbyggnaden och vissa bjälkar kapats ha svackor och ojämnheter i taket uppstått. Dessa åtgärder ha vidtagits redan under den tid då centralanstalten för försöksväsendet disponerade byggnaderna. Av den beräknade

kostnaden hänför sig huvuddelen, eller 34 000 kronor, till ladugårdsbyggnaden. Medelsbehovet för reparation av vagnslidret och det s. k. gashuset uppskattas till 5 200 respektive 800 kronor.

I ärendet ha remissutlåtanden avgivits av statskontoret den 28 december 1949 och av byggnadsstyrelsen den 17 januari 1950.

Statskontoret har icke något att erinra mot att skäliga underhållskostnader beträffande ifrågavarande byggnader bestridas av statsverket. Ämbetsverket förklarar emellertid, att det icke kan bedöma, huruvida det beräknade kostnadsbeloppet, 40 000 kronor, i sin helhet är att hänföra till underhåll eller till någon del avser grundförbättringar.

Byggnadsstyrelsen uttalar, att ämbetsverket vid besiktning på platsen funnit, att de ifrågasatta arbetena helt avse underhåll och att de till 40 000 kronor beräknade kostnaderna måste anses skäliga.

Departementschefen.

Jag torde först få behandla frågan om anslag till försöksgårdarna för nästa budgetår. Den omständigheten att staterna för gårdarna i regel icke kunnat hållas under senare år och att ett flertal framställningar måst göras hos Kungl. Maj:t om överskridande har föranlett högskolestyrelsen att föreslå vissa ändringar i formerna för medelsanvisningen. Kungl. Maj:t har redan i riksstatsförslaget för budgetåret 1950/51 biträtt detta förslag, såvitt detsamma avser att medelsanvisningen skall ske under ett särskilt förslagsanslag. I övrigt innebär förslaget att fastställandet av staterna för försöksgårdarna skall delegeras till styrelsen för lantbrukshögskolan. Vidare förutsättes, att medel skola beräknas för att täcka oförutsedda utgifter och att staterna skola grundas på uppskattningar av medelsbehovet, som icke gjorts så långt i förväg som nu är fallet.

Med anledning av vad högskolestyrelsen sålunda föreslagit vill jag först erinra om att de årliga kostnaderna för försöksgårdsverksamheten blivit väsentligt högre än vad man från början ansåg sig behöva räkna med. I 1943 års statsverksproposition (IX H. T. punkt 16) framhöll dåvarande chefen för jordbruksdepartementet önskvärdheten av att verksamheten vid försöksgårdarna — då ränta icke beräknades å vare sig jordbruks- eller inventariet kapital och då gårdarna icke heller belastades med utgifter för driftsledare — bedrevs så att den, bortsett från ofrånkomliga extra kostnader för försöksverksamheten, icke behövde föranleda direkta bidrag av statsmedel. I själva verket ha emellertid, såsom framgår av den förut lämnade redogörelsen, avsevärda belopp utöver vad som motsvarar de extra kostnaderna för försöksverksamheten årligen måst ställas till gårdarnas förfogande.

Enligt min mening kan man ej heller räkna med att det önskemål, som dåvarande departementschefen uttalade år 1943, skall kunna förverkligas för försöksgårdarna som en enhet betraktade. Försöken inverka på grund

av sin beskaffenhet i regel störande och försämrande på resultatet av jordbruksdriften i betydligt större utsträckning än som motsvaras av de direkta kostnaderna för försöken. Vid vissa av de norrländska försöksgårdarna äro vidare de naturliga förutsättningarna för en lönsam jordbruksdrift mindre goda. Slutligen har otvivelaktigt i viss utsträckning en önskvärd rationalisering av driften hindrats av medelsbrist.

Jag delar vidare högskolestyrelsens uppfattning, att det nuvarande systemet för reglering av försöksgårdarnas ekonomiska förhållanden icke är fullt tillfredsställande. Sålunda finner jag det önskvärt, att detaljfrågor rörande de ekonomiska förhållandena vid de olika gårdarna i större omfattning än vad nu är fallet skola kunna avgöras av underordnad myndighet, att frågor om anvisande av medel för oförutsedda utgifter skola kunna handläggas enklare än nu, då alla dylika ärenden måste prövas av Kungl. Maj:t, samt att över huvud en smidigare form skall finnas för bestämmande av medelsanvisningen till de olika gårdarna och för dispositionen av de anvisade medlen. En dylik ökad frihet får dock givetvis ej leda till att Kungl. Maj:t kommer att sakna möjlighet att effektivt reglera användningen av medel för olika ändamål.

Ur nu anförda synpunkter kan jag delvis ansluta mig till det förslag, som högskolestyrelsen framlagt. Jag anser sålunda att staterna för de olika försöksgårdarna i fortsättningen böra fastställas av högskolestyrelsen och ej, såsom hittills, av Kungl. Maj:t. Det bör emellertid ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma storleken av de belopp, som för samtliga gårdar skola få användas till utgifter för försöksverksamheten och för investeringar. Även storleken av det nettotillskott av statsmedel, som skall få medräknas vid upprättandet av staterna, bör bestämmas av Kungl. Maj:t. Vidare torde Kungl. Maj:t böra föreskriva, att styrelsen vid fastställandet av staterna skall reservera viss del av sistnämnda belopp för oförutsedda utgiftsökningar. Styrelsen bör äga medgiva överskridande av staterna endast inom ramen för detta belopp. Frågor om ytterligare överskridanden böra prövas av Kungl. Maj:t. Därest överskott i förhållande till staten skulle uppkomma på någon gård, bör det likaledes ankomma på Kungl. Maj:t att pröva, om och i vad mån detta överskott skall få användas för utvidgning av försöksverksamheten eller för ytterligare investeringar.

De åtgärder, som nu föreslagits, torde få betraktas som ett försök. De praktiska erfarenheterna torde sålunda få avgöra, huruvida andra vägar måste sökas för att en tillfredsställande form för medelsanvisningen till försöksgårdarna skall erhållas.

Vad angår medelsbehovet under anslaget för nästa budgetår anser jag mig icke kunna förorda någon anslagshöjning för försöksverksamheten. För detta ändamål torde böra beräknas oförändrat 102 800 kronor. Försöksgårdskommittén har föreslagit, att gårdarnas behov av ökad och förbättrad inventarieutrustning skall utredas, så att en plan för inventarieanskaffning under de närmaste åren kan uppgöras. Jag finner kommitténs förslag lämpligt. Det torde få ankomma på högskolestyrelsen att låta verkställa en

sådan utredning. I avbidan på resultatet av en dylik översyn bör enligt min mening anvisningen till investeringar under nästa budgetår bibehållas oförändrad. För ändamålet torde sålunda böra beräknas 48 000 kronor. Till försöksgårdsledningen för Brännberg och Sunderbyn torde böra upptagas oförändrat 3 900 kronor. Kostnaderna för jordbruksdriften och inkomsterna av denna för budgetåret 1950/51 uppskattar högskolestyrelsen till 407 400 respektive 425 300 kronor. Inkomsterna beräknas sålunda överstiga utgifterna med 17 900 kronor. Jag har icke något att erinra mot dessa beräkningar. Såsom jag nyss uttalat torde visst belopp böra upptagas för att täcka oförutsedda kostnadsökningar eller inkomstminskningar. Högskolestyrelsen har för detta ändamål begärt 50 000 kronor. Enligt min mening bör ett belopp av 20 000 kronor anses tillräckligt. I likhet med högskolestyrelsen anser jag försiktigheten bjuda att man icke räknar med någon nettoinkomst från Wiads försöksgård under nästa budgetår. Jag torde i detta sammanhang få nämna, att en framställning om försäljning av Sunderbyns försöksgård för närvarande prövas inom jordbruksdepartementet. En försäljning av gården torde emellertid icke nämnvärt påverka medelsbehovet under förevarande anslag. Anslaget torde sålunda för nästa budgetår böra uppföras med $(102\ 800 + 48\ 000 + 3\ 900 - 17\ 900 + 20\ 000 =)$ 156 800 kronor.

Jag torde härefter få övergå till försöksgårdskommitténs förslag rörande upprustning av de nuvarande försöksgårdarnas byggnader och fasta anläggningar. Ett genomförande av detta skulle kräva en medelsanvisning av omkring 800 000 kronor. En investering av denna storlek kan givetvis icke nu komma i fråga. Jag torde i detta sammanhang få erinra om att det förslag beträffande uppförande av ny ladugård m. m. vid Öjebyns försöksgård, som ingår i nämnda program och som kostnadsberäknats till 233 100 kronor, upptagits av högskolestyrelsen i dess äskanden om anslag till byggnadsarbeten för budgetåret 1950/51 men ej biträts av Kungl. Maj:t (statsverkspropositionen, bil. 29, p. 3). Vidare ingå i programmet investeringar å Gisselås försöksgård för en sammanlagd kostnad av 188 000 kronor. Jag lutar närmast åt den uppfattningen, att Gisselås försöksgård bör nedläggas. Slutlig ståndpunkt i denna fråga torde emellertid böra tagas först i samband med prövningen av kommitténs förslag rörande försöksgårdssystemets utbyggnad. Innan beslut i frågan fattats böra några investeringar i gården icke göras. Vad angår kommitténs förslag i övrigt finner jag det önskvärt, att upprustningen påbörjas genom att medel för nästa budgetår anvisas till utförande av de mest angelägna investeringarna. Med hänsyn till att de åtgärder, som föreslagits beträffande Ugerups försöksgård, äro av intresse för den aktuella kampen mot jordförstöringen å Skånes sandjordar, förordar jag, att dessa åtgärder skola utföras under nästa budgetår. I enlighet med kommitténs uppskattning av kostnaderna torde för ändamålet böra anvisas 36 100 kronor. Då bostadsbeståndet vid Öjebyns försöksgård icke är tillfredsställande föreslår jag, att såsom ett första led i upprustningen av detsamma en arbetarbostad skall uppföras under nästa bud-

getår. För detta ändamål torde böra beräknas 29 500 kronor. Slutligen anser jag, att till de mest angelägna investeringarna bör hänföras det föreslagna förvärvet av ytterligare mark till Offers försöksgård. Den begärda köpeskillingen, 36 000 kronor, finner jag godtagbar. Då enligt min mening några särskilda medel till omkostnader i samband med köpet icke behöva anvisas, torde för ändamålet böra upptagas 36 000 kronor. För upprustning av de nuvarande försöksgårdarnas byggnader och fasta anläggningar torde sålunda för nästa budgetår böra anvisas (36 100 + 29 500 + 36 000 =) 101 600 kronor.

I likhet med högskolestyrelsen finner jag det lämpligt, att de skulder, som belasta Wiads försöksgård, skola inlösas. Dessa skulder uppgå till i runt tal 244 500 kronor. Härav utgöras emellertid omkring 24 500 kronor av en skuld till Wiadinstitutets pensionsfond. Då denna fond skall tillföras statsverket, torde hänsyn icke behöva tagas till sistnämnda belopp. För inlösen av skulderna torde sålunda erfordras ett anslag å 220 000 kronor. Medel för detta ändamål och för den upprustning av försöksgårdarna, som jag nyss förordat, torde böra anvisas under ett gemensamt anslag å kapitalbudgeten under Statens affärsverksfonder: Domänverket och benämnas Byggnadsarbeten och markförvärv m. m. för statens försöksgårdar. Anslaget torde för nästa budgetår böra uppföras med (101 600 + 220 000 =) 321 600 kronor.

Till slut torde jag få beröra framställningen om anslag till lantbruksakademien för byggnadsarbeten å vissa byggnader vid Experimentalfältet, vilka disponeras av statens jordbruksförsök. Av den redogörelse, som lämnats i det föregående, torde framgå, att dessa arbeten avse sådant underhåll av byggnaderna, som enligt avtal åvilar lantbrukshögskolan. Då byggnadsstyrelsen funnit de kostnader å 40 000 kronor, som beräknats för dessa arbeten, skäliga, tillstyrker jag, att ett anslag å nämnda belopp skall anvisas för ändamålet å riksstaten för budgetåret 1950/51. Anslaget torde böra benämnas Underhållsarbeten å vissa lantbruksakademien tillhöriga byggnader vid Experimentalfältet och vara obetecknat.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen, att

1) å riksstaten för budgetåret 1950/51 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Statens försöksgårdar ett förslagsanslag av 156 800 kronor;

b) till Underhållsarbeten å vissa lantbruksakademien tillhöriga byggnader vid Experimentalfältet ett anslag av 40 000 kronor;

2) å kapitalbudgeten för budgetåret 1950/51 under Statens affärsverksfonder: Domänverket till Byggnadsarbeten och markförvärv m. m. vid statens försöksgårdar anvisa ett investeringsanslag av 321 600 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:
Olof Cederstrand.
